

Liệu chính sách ngoại giao Mỹ quá mềm yếu?

Tuấn Minh

Những người theo dõi thời sự Hoa Kỳ và thế giới trong những tuần lễ vừa qua chắc hẳn phải ngạc nhiên trước khá nhiều những diễn biến trên trường ngoại giao tại nhiều châu lục khác nhau mà những ý nghĩa hay động lực thực sự đằng sau hậu trường có thể phải chờ đợi thêm một thời gian sắp tới mới mong hé lộ ra được. Dĩ nhiên, sự kiện này cũng không ngăn cản nhiều nhà bình luận tha hồ suy diễn sự việc dưới lăng kính bè phái của mình, và dựa không ít vào cảm tính, trong đó có rất nhiều ông bà nhà báo gốc Việt chúng ta.

Đầu tiên là chuyến công du khá dài (11 ngày xuyên qua 7 nước tại Phi Châu) của bà Ngoại trưởng Hoa Kỳ Hillary Clinton với một lịch trình nhiều tham vọng gặp gỡ nhiều lãnh tụ và bàn thảo hay góp ý trên nhiều chủ đề đa dạng và không kém phần rắc rối trong tương quan giữa Hoa Kỳ và lục địa này, vốn gần như bị bỏ lơ trong thời gian 8 năm cầm quyền của chính phủ Bush Con vì dường như đã dồn hết mọi nỗ lực vào hai cuộc chiến tại Iraq và A Phú Hãn. Tuy vậy, tình hình tại Phi Châu cũng không lấy gì làm hứa hẹn cho quyền lợi và sự an nguy của Hoa Kỳ trong đường dài, và vì thế nên cuối cùng Bộ Quốc Phòng cũng biết điều chỉnh chút ít và dồn chút nỗ lực vào hướng này, điển hình qua việc thiết lập một bộ tư lệnh mới có tên là Africa Command, chính thức hoạt động từ ngày 1 tháng 10 năm 2008. Đây là một trong 10 bộ tư lệnh, với chức năng độc lập và khả năng chuyên môn hay vùng hoạt động riêng biệt, cấu tạo thành bộ máy hoạt động thực sự của quân lực Hoa Kỳ. Trong những năm vừa qua, một trong những bộ tư lệnh được nhiều người biết đến nhất là Central Command, đặc trách vùng hoạt động tại vùng Trung Đông.

Ấy vậy mà trong ngày đầu tiên, chuyến công du của bà Hillary Clinton lại bị lu mờ trước việc ông chồng của bà là Bill Clinton lên đường sang thủ đô Bình Nhưỡng để gặp lãnh tụ Bắc Hàn là Kim Chính Nhật (Kim Jong-il) để nhận lãnh hai nữ kỹ giả Mỹ gốc Á làm việc cho đài truyền hình Current TV tại California, trước đó bị bắt và cáo buộc về tội làm gián điệp và bị tuyên án 12 năm tù, nhưng giờ đây lại được ân xá và trả tự do về cùng với ông Clinton. Khách quan mà nói, người ta cũng có thể cảm nhận được là hai phe Bắc Hàn và Hoa Kỳ, mặc dù trước đó cũng gay gắt với những lời lẽ cứng rắn qua lại, ắt hẳn phải có những thoả thuận ngầm trước khi chiếc máy bay của ông Clinton cất cánh lên đường. Và quyền lợi của hai bên, hay những tính toán của mỗi bên khi đồng ý với thoả thuận này, thì chỉ có những người trong cuộc mới biết rõ và người ngoài ắt phải chờ thêm một thời gian tới mới có thể thấy rõ hơn.

Nhưng nhiều người cũng đã nhập cuộc, phần đông là để lên tiếng chỉ trích thái độ mềm yếu của chính quyền Mỹ, sẵn sàng thoả hiệp với kẻ xấu như Bắc Hàn, theo như luận điệu của ông cựu đại sứ Mỹ tại Liên Hiệp Quốc John Bolton, một khuôn mặt cực kỳ bảo thủ. Một số những tờ báo thuộc cánh hữu như tờ New York Post cũng dùng giọng điệu xách mé và chơi đố khi chạy hàng tít “*Bill Still Get The Women*”, móc lò chuyện ông cựu tổng thống lem nhem tình dục với cô Monica Lewinsky.

Các ông bà nhà báo gốc Việt có vẻ cũng khoái trò chơi “bè hội đồng” kiểu này: ông nhà báo “kinh tế gia” thì phán đây là một chuyện “phù phiếm vặt” của chính quyền Obama, chỉ tạo được thành quả giả nhưng trong thực tế là bị các nước xấu như Bắc Hàn, và sau này có thể là Ba Tư, Trung Cộng hay Việt Cộng cũng bắt bí tương tự. Trên các làn sóng phát thanh tiếng Việt, các “nhà báo miệng” cũng thích bình luận vung vít. Ông xướng ngôn viên thích nổ “Tại vì sao?” thì cho rằng đây là một việc làm “lợi bất cập hại”, dựa theo một nhà báo của tờ Washington Times. (Thật ra, đây là một tờ báo cực hữu do nhà tài phiệt gốc Nam Hàn kiêm mục sư Sun Myung Moon bỏ tiền ra để tạo ảnh hưởng). Bà xướng ngôn viên chủ một đài khác thì còn mạnh miệng lên án hơn nữa khi cho rằng việc ông Clinton lên tiếng xin lỗi Bắc Hàn là một điểm nhục cho Hoa Kỳ vì chứng tỏ tư thế quá yếu. Còn ông chồng giám đốc đài thì thích cười hô hố để bình luận về việc ông Bill nhà ta lần này trúng số vì hai tay được ôm hai kiểu nữ trở về như chiến lợi phẩm, và còn so sánh Hillary Clinton không khác gì

Kim Hoa Bà Bà đang nổi cáu, và Bill cũng phải tính chuyện đi đây đi đó vì ở nhà một mình thế nào cũng táy máy chân tay. Không hiểu từ lúc nào, và được huấn luyện từ đâu mà lại có những người thích lối làm truyền thông võ đoán và xách mé diều cợt như vậy, cho dù thỉnh thoảng người ta lại phải nghe một ông “nhà báo miệng” ở bên Cali có giọng nói rất ấm, vẫn thường khen nức nở về tài năng của cặp nhà báo này.

Vì thế nên trong chuyến công du của bà Clinton, một số những lời lẽ phát biểu của bà ngoại trưởng Hoa Kỳ cũng bị nhiều người suy diễn rộng ra theo ý riêng để chỉ trích hay phê phán, như lời bà xẵng giọng với một cậu sinh viên Phi Châu rằng bà là ngoại trưởng của Hoa Kỳ chứ không phải ông chồng, hoặc là lời bà thú nhận về những sự tranh cãi liên quan đến kết quả bầu cử gay cấn tại tiểu bang Florida dẫn đến kết quả tranh chấp căng thẳng cho cuộc bầu cử tổng thống Mỹ vào cuối năm 2000.

Đã thế, vào cuối chuyến công du của bà Clinton, nhiều người lại phải chú ý đến một chuyến đi khác của một viên chức cao cấp trong chính quyền, đó là nghị sĩ liên bang Jim Webb, viếng thăm nhiều nước Á Châu như Thái Lan, Việt Nam, Cam Bốt và Miến Điện. Tại nơi đây, người ta đặc biệt chú ý đến việc ông Webb đã hội kiến với lãnh tụ cầm quyền độc tài là Tướng Than Shwe và sau đó cũng được nhận lãnh một công dân Mỹ được ân xá và thả tự do sau khi đã bị chính quyền Miến Điện xử án tù liên quan đến việc ông này đã gặp gỡ trái phép lãnh tụ đối lập Aung San Suu Kyi. Sự việc được chú ý nhiều vì trước đó Hoa Kỳ đã cùng với nhiều nước khác mạnh mẽ chỉ trích hành động bóp nghẹt tự do dân chủ tại Miến, qua việc tìm cơ để buộc tội thêm và quản thúc tại gia nhân vật đối lập nổi tiếng này. Chính quyền quân phiệt tại Miến cũng từ chối không cho các viên chức cao cấp của Liên Hiệp Quốc, từ ông đặc sứ Gambari cho đến Tổng thư ký Ban Ki-moon, được đến gặp bà Suu Kyi trong những dịp có mặt tại Miến. Ấy vậy mà các tướng lãnh cầm quyền đã không ngần ngại dàn xếp để cho bà được gặp gỡ và trao đổi cùng nghị sĩ Jim Webb trong vòng 40 phút.

Nghị sĩ liên bang Jim Webb đang trò chuyện với lãnh tụ đối lập Aung San Suu Kyi tại Miến Điện trong ngày 15-8-2009.

Dĩ nhiên, không ai biết rõ là hai bên đã nói những gì với nhau ngoài những người trong cuộc, và có lẽ phải chờ đợi thêm một thời gian nữa để có thể tiên đoán là hai bên đã thoả thuận những điều gì trong các cuộc gặp gỡ này. Hiện tại người ta chỉ biết là ông Webb là một nghị sĩ phe Dân Chủ đang nắm chức vụ chủ tịch một tiểu ban đặc trách về ngoại giao tại Thượng Viện, và việc Toà Bạch Ốc hiện nay do một người phe Dân Chủ điều hành cho phép người ta có quyền suy luận rằng chuyến đi của ông Webb ắt hẳn đã có sự sắp xếp từ trước bên trong hậu trường bởi chính quyền Obama.

Và dĩ nhiên, sự kiện ông Webb trở về Hoa Kỳ với một công dân Mỹ được trả tự do, cũng như chuyến trở về của ông Clinton với hai nhà báo Mỹ, cũng bị nhiều người không phải là Hoa Kỳ chê trách về thái độ của chính phủ Mỹ lúc nào cũng đặt nặng giá trị sinh mạng của con dân nước mình đến mức nhiều khi chẳng thèm đoái hoài gì đến quyền lợi hay sinh mạng của hàng ngàn nạn nhân khác. Đây là một sự thật đáng buồn, đáng chê trách nếu như ta đứng từ bên ngoài nhìn vào, nhưng mà là một thực tế không thể nào tránh khỏi cho tất cả các chính trị gia Hoa Kỳ, cho dù có theo đảng Cộng Hoà hay Dân Chủ, lúc nào cũng phải chịu áp lực chính trị nặng nề là luôn luôn quan tâm đến sinh mạng của con dân nước mình mỗi khi bị lâm nạn, tuy rằng có thể bị chỉ trích là hèn nhát hay nhu nhược. Sự thật này cũng rất hữu ích cho những người nghiên cứu lại hồ sơ chiến tranh tại Việt Nam trước đây để có thể hiểu thấu đáo hơn về những quyết định của chính phủ Mỹ (dưới nhãn quan của người Mỹ), thay vì chỉ biết đau đớn hay cay cú phán đoán (vì đứng dưới quan điểm của người Việt nhận được viện trợ từ phía Mỹ).

Câu hỏi nhiều người đặt ra là phải chăng chính phủ Mỹ hiện nay, dưới quyền điều hành của phe Dân Chủ, lại quay về chính sách mềm dẻo (và thường bị chỉ trích là mềm yếu và nhu nhược bởi những người theo phe Cộng Hoà)? Vấn đề thật ra không đơn giản như vậy và thành tích của chính quyền ông Bush Con trong 8 năm vừa qua cũng đã phá vỡ phần nào cái huyền thoại sai lầm về mặt ngoại giao là “Cộng Hoà cứng rắn và Dân Chủ mềm yếu”. Cũng như huyền thoại đầy ấu trĩ là “Cộng Hoà chống Cộng và Dân Chủ phản chiến” đã bị phá vỡ tan trong đầu óc của nhiều người Việt do những lời lẽ và hành động của bà cựu ngoại trưởng Condoleezza Rice (khi rút bỏ Việt Nam ra khỏi danh sách CPC) và ông Bush Con sang Việt Nam dự hội nghị APEC vào năm 2007 đã chẳng thêm đá động gì đến các hồ sơ về nhân quyền và tự do tôn giáo, cũng chẳng thêm có ý định để cho các viên chức khác được gặp gỡ với các nhà đối kháng trong nước để tạo áp lực đối với nhà cầm quyền Việt Cộng.

Thật ra, cái gọi là thái độ cứng rắn của chính quyền Bush trong những năm đầu của nhiệm kỳ chỉ là một thái độ hống hách theo kiểu vỗ ngực xưng hùng của những con người tự kiêu và háo thắng quá lố của nhóm tân-bảo-thủ, nhưng rồi đến khi gặp kết quả thảm bại te tua trên mọi lãnh vực (từ thất bại sa lầy tại chiến trường Iraq đến việc bị công luận và các chính quyền khắp nơi trên thế giới xa lánh hay chán ghét) thì không biết đường xoay xử thích ứng kịp thời, và đành phải ôm nhục thay đổi thái độ mềm dẻo hơn, trong khi một số những khuôn mặt hiếu chiến bảo thủ theo kiểu John Bolton hoặc Dick Cheney thì lúc nào cũng giữ thái độ hung hăng con bọ-xít để thoả mãn tự ái cá nhân của một thành phần thiểu số cực hữu tại Hoa Kỳ.

Chỉ cần nhìn thí dụ về hồ sơ Bắc Hàn thì rõ. Khi mới lên cầm quyền, chính quyền Bush cũng hung hăng đòi cứng rắn với Bắc Hàn, và do đó ông Bush đã tỏ ra lạnh nhạt với Tổng thống Kim Dae-jung (vừa mới qua đời) vì chính sách chiêu dương của ông này muốn kết thân hoà giải với Bắc Hàn, và làm cho Ngoại trưởng Colin Powell cũng phải mất mặt. Đến khi khám phá ra phía Bắc Hàn gian lận tiếp tục khai thác chương trình hạch tâm, nhiều người trong chính quyền Bush đã lên tiếng chê bai chính quyền Clinton là đã bị Bắc Hàn dụ dỗ và lường gạt vì quá mềm yếu. Nhưng rồi những lời nói hung hăng của chính quyền Bush cũng chẳng làm thay đổi cục diện, để rồi sau cùng Bắc Hàn thử nghiệm được bom nguyên tử thì chính sách ngoại giao của bà Rice cũng trở lại đường lối mềm dẻo không khác gì chính sách dưới thời Clinton trước kia, chấp thuận y hệt các điều khoản viện trợ nhân đạo cho Bắc Hàn với lời hứa của Bắc Hàn là sẽ từ bỏ tham vọng hạch tâm.

Ông Webb trước đây là người theo đảng Cộng Hoà, và đã từng làm bộ trưởng Hải quân của Hoa Kỳ. Do đó, khó ai có thể chỉ trích ông là một chính trị gia thuộc loại phản chiến, mềm yếu và có tinh thần nhu nhược như nhiều người bảo thủ hay chỉ trích các nhà dân cử đảng Dân Chủ. Trong một cuộc tranh luận tại Thượng Viện vào tháng Sáu vừa qua, ông Webb đã trình bày lý do để biện minh cho chính sách cần phải “nhập cuộc”, “dấn thân” (*engagement*) thay vì tẩy chay các nước thù nghịch hoặc có những thành tích đáng bị chỉ trích và lên án như Miến Điện. Ông nói rằng “*vụ xét xử bà Aung San Suu Kyi hiện nay là một diễn biến mới nhất trong một chu kỳ gần như không thay đổi trong vòng 60 năm qua; và trong suốt thời gian đó, đặc biệt là trong vòng 10 năm qua, khả năng của Hoa Kỳ có thể ảnh hưởng lên những diễn biến tại Miến Điện càng ngày càng yếu ớt*

dần. Trong khi đó, những nước khác, đặc biệt nhất là Trung Cộng, đã tiếp tục dẫn thân chặt chẽ hơn nữa để cùng làm ăn trong nhiều dự án phát triển hạ tầng cơ sở, khai thác nhiều nguồn tài nguyên thiên nhiên.”

Trong nghề làm bình luận về thời sự, nhiều khi người ta bắt buộc phải tiên đoán về một số những diễn tiến sắp tới xuyên qua những sự kiện vừa mới xảy ra, và những ai tiên đoán giỏi, đi sát với sự thật thì sẽ được nổi tiếng và nhiều người nể phục. Nhưng trong nhiều trường hợp, người ta cũng cần phải có thái độ khôn ngoan nhất là “ngồi chờ xem”. *Wait and see*. Ít ra là sẽ không bị hố nặng, và cũng tránh bớt được một tật xấu là thích võ đoán.

Tuấn Minh

Tuanminh1956@yahoo.com

Houston, Texas 19-08-2009